

Οι αντιφασιστικές πολιτοφυλακές της Arditi del Popolo (1918-1922)

Στο τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, η εργατική τάξη στην Ιταλία βρισκόταν σε κατάσταση επαναστατικού αναβρασμού. Αν και δεν ήταν ακόμη έτοιμοι να κατακτήσουν οι ίδιοι την εξουσία, οι εργάτες και αγρότες από το 1918 είχαν καταφέρει να κερδίσουν μια σειρά παραχωρήσεων από το κράτος: τη βελτίωση των μισθών, το εργασιακό οχτάωρο και την αναγνώριση των συλλογικών συμβάσεων.

Έως το 1919, ωστόσο, ένα νέο ρεύμα ριζοσπαστισμού είχε εμφυσησει το εργατικό κίνημα. Κατά την διάρκεια εκείνου το έτους έγιναν 1.663 απεργίες σε ολόκληρη τη χερσόνησο, ενώ τον Αύγουστο το νεοσυσταθέν κίνημα των εργατικών αντιπροσώπων στο Τορίνο (ο προπομπός των εργατικών συμβουλίων) υπογράμμισε την ανάπτυξη μιας νέας ζωντανής μαχητικότητας που αντλούσε τη δύναμή της από την αυτόνομη ικανότητα των εργατών να οργανώνονται στη βάση των ελευθεριακών αρχών και τα οποία είχαν «ως στόχο την προετοιμασία των ατόμων, των οργανώσεων και των ιδεών, σε μια συνεχή προ-επαναστατική ζύμωση, έτσι ώστε να είναι έτοιμοι να αντικαταστήσουν την εργοδοτική εξουσία στις επιχειρήσεις και να εγκαθιδρύσουν μια νέα τάξη πραγμάτων στην κοινωνική ζωή» [1].

Στην ύπαιθρο, οι αγρότες είχαν ανοίξει ένα δεύτερο μέτωπο ενάντια στο κράτος, καταλαμβάνοντας τις εκτάσεις γης που τους είχαν υποσχεθεί πριν από τον πόλεμο. Το διάταγμα Visochi του Σεπτεμβρίου 1919 απλώς επικύρωνε τους συνεταιρισμούς που είχαν ήδη συσταθεί, ενώ οι “κόκκινες λίγκες” βοήθησαν περαιτέρω στην εγκαθίδρυση ισχυρών εργατικών συνδικάτων.

Ωστόσο, το 1919 σηματοδότησε επίσης τις πρώτες κινήσεις αντίδρασης του κεφαλαίου ενάντια στην αυξανόμενη επίθεση που δεχόταν. Μια συνάντηση των βιομηχάνων και των γαιοκτημόνων στη Γένοβα τον Απρίλιο σφράγισε τα πρώτα στάδια της “ιερής συμμαχίας” ενάντια στην άνοδο της εργατικής εξουσίας. Από τη συνάντηση αυτή καταρτίστηκαν σχέδια για τη δημιουργία, κατά το επόμενο έτος, τόσο της Γενικής Ομοσπονδίας της Βιομηχανίας και της Γενικής Ομοσπονδίας της Γεωργίας, οι οποίες επεξεργάζονταν από κοινού μια συγκεκριμένη στρατηγική για τη διάλυση των εργατικών συνδικάτων και των νεοσυσταθέντων συμβουλίων.

Όμως, οι βιομήχανοι και οι γαιοκτήμονες δεν θα μπορούσαν να επικρατήσουν στον αγώνα ενάντια στο εργατικό κίνημα από μόνοι τους. Οι ίδιοι οι εργάτες θα έπρεπε να υποταχθούν, και το εξεγερτικό τους πνεύμα να καμφθεί στους ίδιους τους δρόμους που περπατούσαν και στα χωράφια που καλλιεργούσαν. Για το σκοπό αυτό, το κεφάλαιο στράφηκε προς ένοπλη βία του φασισμού και στον μεγαλύτερη θιασώτη της, τον Μπενίτο Μουσολίνι.

Ο Σχηματισμός των φασιστικών ταγμάτων

Αμέσως μετά το τέλος του πολέμου, υπήρξε μια πραγματική άνθηση των αντεργατικών ομάδων: η “Combat Fasci” του Μουσολίνι, η Αντι-μπολσεβίκικη Λίγκα, η “Fasci” για την Κοινωνική Αγωγή, η Umus κ.λπ. Ταυτόχρονα, τα μέλη των εθελοντικών σωμάτων του πολέμου, οργανώθηκαν σε μια στρατιωτική δύναμη αποτελούμενη από 20.000 μέλη και τέθηκαν άμεσα στο πλευρό του αντεργατικού κινήματος. Αυτό το κίνημα που αποτελούταν ως επί το πλείστον από τη μεσαία ή την μικρομεσαία τάξη, είχε στις τάξεις του κυρίως πρώην αξιωματικούς και υπαξιωματικούς, υπαλλήλους γραφείου, φοιτητές και αυτοαπασχολούμενους στις πόλεις, ενώ στην ύπαιθρο αποτελούταν κυρίως από γιους των κολίγων, μικροϊδιοκτήτες και διαχειριστές ακινήτων, οι οποίοι ήταν πρόθυμοι να ενταχθούν στις φασιστικές δυνάμεις στον πόλεμο κατά της Κόκκινης Απειλής.

Η αστυνομία και ο στρατός ενθάρρυνε ενεργά τους φασίστες, προτρέποντας πρώην υπαλλήλους να ενταχθούν και να εκπαιδεύσουν τις ομάδες, δανείζοντας τους οχήματα και όπλα, ακόμη και επιτρέποντας εγκληματίες να εγγραφούν σε αυτά με την υπόσχεση παροχών και της ασυλίας. Άδειες όπλων, οι οποίες δεν παρέχονταν σε εργάτες και αγρότες, δίνονταν ελεύθερα στα μέλη των φασιστικών ταγμάτων, ενώ πυρομαχικά από τα κρατικά οπλοστάσια δίνονταν στους μελανοχίτωνες παρέχοντας τους ένα τεράστιο στρατιωτικό πλεονέκτημα σε σχέση

με τους εχθρούς τους. Τελικά, τον Νοέμβριο του 1921, τα διάφορα τάγματα εφόδου ενώθηκαν κάτω από μια στρατιωτική οργάνωση γνωστή ως "Principi", η οποία βασιζόταν σε μια ιεραρχία των τμημάτων, ομάδων, λεγεώνων και σε μια ειδική στολή.

Η Arditi del Popolo

Για να αντισταθμίσουν τις ελλειπείς δυνάμεις του Σοσιαλιστικού Κόμματος (PSI - Partito Socialista Italiana) και της κύριας συνδικαλιστικής οργάνωσης, την CGL, οι αγωνιστές των διαφόρων τάσεων, αναρχοσυνδικαλιστές, αριστεροί σοσιαλιστές, κομμουνιστές και οι ρεπουμπλικάνοι σχημάτισαν τον Ιούνιο του 1921, τις λαϊκές πολιτοφυλακές, τις Arditi del Popolo (ADP), για να αναλάβουν τον αγώνα ενάντια στους φασίστες. Αν και υπήρχε ένα ευρύ πολιτικό φάσμα, η ADP ήταν μια οργάνωση κυρίως της εργατικής τάξης.

Οι εργαζόμενοι στρατολογήθηκαν από τα εργοστάσια, τα αγροκτήματα, τους σιδηρόδρομους, τα ναυπηγεία, εργοτάξια, λιμάνια και τις δημόσιες μεταφορές. Ορισμένα τμήματα της μεσαίας τάξης επίσης συμμετείχαν, μεταξύ των οποίων φοιτητές, υπάλληλοι γραφείου, καθώς και εργάτες άλλων επαγγελμάτων.

Σε οργανωτικό επίπεδο, η ADP στηριζόταν σε στρατιωτικές γραμμές έχοντας τάγματα, λόχους και ομάδες.

Οι ομάδες αποτελούνταν από 10 μέλη και έναν αρχηγό της ομάδας. Τέσσερις ομάδες αποτελούσαν έναν λόχο με έναν διοικητή και τρεις λόχοι αποτελούσαν ένα τάγμα με τον δικό του διοικητή. Οι μηχανοκίνητες ομάδες χρησιμοποιούνταν για τη διατήρηση της επικοινωνίας και των δεσμών μεταξύ της γενικής διοίκησης και των συνόλου του μαχητικού δυναμικού της.

Παρά τη δομή της, η ADP παρέμεινε αρκετά ελαστική έτσι ώστε να σχηματίσει μια ταχεία δύναμη αντίδρασης για την αντιμετώπιση των φασιστικών απειλών. Η συμπεριφορά της ADP υπαγορευόταν από την εκάστοτε πολιτική ομάδα που κυριαρχούσε σε κάθε μέρος, αν και τα περισσότερα τμήματα είχαν μια αυτονομία σχετικά με τις δράσεις τους.

Οι διάφορες ομάδες εξελίχθηκαν γρήγορα σε όλες τις περιοχές της χώρας, είτε ως νέες ομάδες, είτε ως μέρος των ήδη υπάρχοντων ομάδων όπως το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ιταλίας (PCDI - Partito Comunista d'Italia), η παραστρατιωτική "Arditi Rossi" στην Τεργέστη, οι Figli di nessuno στη Γένοβα και στη Vercelli, η Προλεταριακή Λίγκα (Lega Proletaria - που συνδεόταν με τη PSI). Συνολικά, τουλάχιστον 144 τμήματα είχαν συσταθεί μέχρι το τέλος του καλοκαιριού του 1921, με συνολικά περίπου 20.000 μέλη. Τα μεγαλύτερα τμήματα ήταν τα τμήματα του Λάτσιο με περίπου 3.300 μέλη, και εν συνεχεία αυτά της Τοσκάνης, με 18 τμήματα, και συνολικά 3.000 μέλη.

Η ADP δημιούργησε πολύ γρήγορα τη δική της κουλτούρα και ταυτότητα με τα διάφορα ξεχωριστά τμήματα να προωθούν και τα δικά τους λογότυπα και σύμβολα μάχης. Ενώ η ADP στο σύνολό της είχε ως σύμβολο ένα κranίο που περιβαλλόταν από ένα δάφνινο στεφάνι με ένα σπιλέτο στα δόντια του, και το σύνθημα "A Noi" (για εμάς), το λογότυπο των διοικητών ήταν ένα σπιλέτο που περιβαλλόταν από μια βελανιδιά και ένα δάφνινο στεφάνι. Η "ivetavecchia" εν τω μεταξύ, δεν άφηνε πολλά στη φαντασία, όταν επέλεγε για πανό της - ένα τσεκούρι το οποίο έσπαγε το φασιστικό σύμβολο!

Αν και δεν είχαν, ούτε ήθελαν τη δική τους στολή, συνήθως τα μέλη της ADP προτιμούσαν να ντύνονται με μαύρα πουλόβερ, σκούρο γκρι παντελόνι, με ένα κόκκινο λουλούδι στο κουμπότρυπ τους. Τα τραγούδια τους ήταν άμεσα και επιθετικά, όπως ακριβώς ήταν και οι ίδιοι: "Έχουμε καταστείλει τη βία των μισθοφόρων φασιστών Όλοι μας οπλισμένοι στο ιππικό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας Αυτή η αιώνια νεότητα ανανεώνεται με τη νπίστη των ανθρώπων που απαιτούν ισότητα και ελευθερία."

Η φασιστική επίθεση

Ο Ιταλός αναρχικός Ερρίκο Μαλατέστα, σχολιάζοντας τις μαζικές καταλήψεις εργοστασίων στη βόρεια Ιταλία το Σεπτέμβριο του 1920 στην οποία συμμετείχαν 600.000 εργάτες, πρόβλεψε: «Αν δεν συνεχίσουμε μέχρι το τέλος, θα πληρώσουμε με δάκρυα αίματος για τους φόβους που τώρα εμφυσούμε στην αστική τάξη».

Τα λόγια έμελε να είναι προφητικά, καθώς τόσο το PSI όσο και η CGL, αντί να επεκτείνουν τον αγώνα από τα εργοστάσια στις κοινότητες, συνεργάστηκαν με το κράτος για να επιστρέψουν οι εργάτες στις δουλειές τους. Από το σημείο αυτό και μετά το κράτος ακολούθησε μια εντελώς επιθετική στάση και τα τάγματα της “επαναστατικής δράσης” του Μουσολίνι εφοδιάστηκαν με αρκετά όπλα για να βγουν στους δρόμους.

Μέχρι το σχηματισμό της ADP, οι φασίστες ως επί το πλείστον είχαν τον έλεγχο της κατάστασης. Ξεκινώντας με μια επίθεση στο δημαρχείο της Μπολόνια, οι φασιστικές ομάδες σάρωσαν ολόκληρη την ύπαιθρο σαν ένα δρεπάνι, αναλαμβάνοντας “εκστρατείες αντιποίνων” κατά των “κόκκινων” χωριών. Μετά την επιτυχία τους εκεί, άρχισαν να επιτίθενται στις πόλεις. Τα εργατικά συνδικάτα, τα γραφεία των συνεταιρισμών και των αριστερών καταστράφηκαν στην Τεργέστη, στη Μόντενα, και τη Φλωρεντία μέσα στους πρώτους μήνες του 1921.

Όπως γράφει ο Rossi, (οι φασίστες) είχαν «τεράστια πλεονέκτημα σε σχέση με το εργατικό κίνημα σχετικά με την δυνατότητα μεταφορών και συγκέντρωσης ... Οι φασίστες είναι γενικά χωρίς δεσμούς ... μπορούν να ζουν οπουδήποτε ... Οι εργάτες, αντίθετα, είναι δεμένοι με τα σπίτια τους ... το γεγονός αυτό δίνει στον εχθρό κάθε πλεονέκτημα, μιας και μπορούν να επιτίθενται σε περιοχές αντί να αμύνονται, ενώ επίσης μπορούσαν να προβούν σε ένα πόλεμο κινήσεων αντί ενός πολέμου θέσεων» [2].

Ωστόσο, μέχρι το Μάρτη του 1921, υπήρχαν ολοένα και περισσότερες ενδείξεις πως δομές άμυνας ενάντια στους φασίστες τίθονταν σε δράση από την εργατική τάξη. Στο Λιβόρνο, όταν μια εργατική συνοικία (Borgo dei Carrucini) δέχθηκε επίθεση από τους φασίστες, ολόκληρη η γειτονιά κινητοποιήθηκε εναντίον τους, διώχνοντας τους από την πόλη. Τον Απρίλιο, όταν οι φασίστες ξεκίνησαν μια επίθεση σε ένα από τα εργατικά κέντρα (Camero del Lavoro), οι εργάτες συμμετείχαν σε απεργιακή κινητοποίηση και περικύκλωσαν τη φασιστική ομάδα, με αποτέλεσμα την εμφάνιση του στρατού για την υπεράσπιση των φασιστών. Μέχρι τον Ιούλιο, η εργατική τάξη είχε δημιουργήσει τις δικές της ένοπλες πολιτοφυλακές - την Arditi del Popolo.

Η Arditi del Popolo σε δράση

Η πρώτη δράση της ADP έγινε στο Ριόμβινο στις 19 Ιουλίου 1921, όταν επιτέθηκαν σε μια συνάντηση φασιστών και περικύκλωσαν τους φασίστες. Όταν η Βασιλική Φρουρά προσπάθησε να παρέμβει, αναγκάστηκαν και αυτοί να παραδοθούν. Η ADP κράτησε τον έλεγχο των δρόμων για μερικές ημέρες έως ότου το ολοένα αυξανόμενο μέγεθος των αστυνομικών δυνάμενων τους αναγκάσει να αποχωρήσουν.

Στη Sarzana, η ADP πήγε να ενισχύσει τον τοπικό πληθυσμό, που είχε καταφέρει να συλλάβει έναν από τους σημαντικότερους ηγέτες των φασιστών τον Renato Ticci. Όταν μια ομάδα 500 φασιστών προσπάθησε να διασώσει τον Ticci, η ADP ήταν εκεί για να αναγκάσει τους φασίστες να τραπούν σε φυγή προς την εξοχή. 20 φασίστες (ίσως και περισσότεροι) σκοτώθηκαν και ο αρχηγός τους, σχολίασε: «Η ομάδα, που είχε τόσο πολύ συνηθίσει να νικάει έναν εχθρό ο οποίος σχεδόν πάντα έτρεχε να σωθεί, ή προέβαλε ελάχιστη αντίσταση, δεν μπορούσε, και δεν ήξερε πώς να υπερασπιστεί τον εαυτό τους».

Το ξεπούλημα

Ωστόσο, καθώς η ADP αποκτούσε μια επιθετική ορμή στους δρόμους, προδόθηκε από το PSI που ενδιαφερόταν περισσότερο να υπογράψει μια συμφωνία ανακωχής με τους φασίστες, και αυτό σε μια εποχή που οι φασίστες ήταν ευάλωτοι. Οι σοσιαλιστικοί αγωνιστές αναγκάστηκαν από την ηγεσία τους να αποσυρθούν από την ADP, ενώ η CGL έδωσε εντολή στα μέλη της να αποχωρήσουν από την οργάνωση επίσης. Ένας συνδικαλιστής ηγέτης,

ο Matteotti, επιβεβαίωσε αυτό ξεπούλημα στην εφημερίδα της ένωσης Battaglia Sindicale: «Μείνετε στο σπίτι και μην ανταποκρίνεστε στις προκλήσεις. Ακόμη και η σιωπή, ακόμη και δειλία, είναι μερικές φορές ηρωική».

Οι κομμουνιστές πήγαν ένα βήμα παραπέρα, δημιουργώντας τις δικές τους ομάδες με καθαρή “ταξική συνείδηση”, αποδεκατίζοντας έτσι το κίνημα περαιτέρω. Σύμφωνα με τον Γκράμσι: «η τακτική ... ήταν απαραίτητη για να αποφευχθεί ο έλεγχος των μελών του κόμματος από μια ηγεσία, που δεν ήταν η ηγεσία του κόμματος». Πολύ σύντομα, απέμειναν μόλις 50 τμήματα των 6.000 μελών, τα οποία υποστηρίζονταν τόσο από την αναρχοσυνδικαλιστική Unione Sindacale Italiana (USI) και την αναρχική Unione Anarchica Italiana (UAI).

Ένας αριθμός από αυτά τα τμήματα ανέλαβαν και πάλι δράση τον Σεπτέμβριο στο Riombino, όταν οι φασίστες, οι οποίοι είχαν κάψει τα γραφεία του PSI (η ίδια οργάνωση που τους είχε ξεπουλήσει ένα μήνα πριν), είχαν αναχαιτιστεί από μια αναρχική περιπολία και αναγκάστηκαν να τραπούν σε φυγή. Το Riombino σύντομα έμελλε να γίνει το νευραλγικό κέντρο της άμυνας ενάντια στο φασισμό, και να αμυνθεί περαιτέρω ενάντια φασιστική επίθεση, τον Απρίλιο του 1922, πριν τελικά υποκύψει μετά από μία μισή μέρα σφοδρών μαχών, όταν οι φασίστες, με τη βοήθεια της Βασιλικής Φρουράς, ήταν σε θέση να καταλάβουν τα γραφεία της USI. Τον Ιούλιο του 1922 η ρεφορμιστική γενική απεργία για την υπεράσπιση των “πολιτικών ελευθεριών και του Συντάγματος” σήμανε την οριστική κατάλυση του εργατικού κινήματος, μιας και οι στάσεις εργασίας δεν συνοδεύτηκαν, και δεν θα μπορούσαν να συνοδευτούν από επιθετικές ενέργειες άμεσης δράσης.

Οι φασίστες απλά έθεσαν και πάλι σε λειτουργία τις δημόσιες υπηρεσίες με απεργοσπάστες και επίσης πήραν τον έλεγχο των δρόμων. Με την κατάρρευση της απεργίας, οι φασίστες συγκέντρωσαν τις δυνάμεις τους για να αντιμετωπίσουν τα τελευταία εναπομείναντα προπύργια της αντίστασης, ένα εκ των οποίων στο Λιβόρνο, υπέκυψε από σε ένα τάγμα 2.000 φασιστών.

Σημειώσεις: [1] L. Williams - Proletarian Order (1975) [2] A.Rossi - The Birth of Fascism (1938)

Πηγή: <https://libcom.org/history/1918-1922-the-arditi-del-popolo> μτφ kostav